

ΣΟΦΙΑ ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ

ΠΩΣ ΥΦΑΙΝΕΤΑΙ
Ο ΧΡΟΝΟΣ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Πώς υφαίνεται ο χρόνος**
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Σοφία Δημοπούλου
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Χρυσούλα Τσιρούκη
ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Θάνος Κακολύρης
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Βάσω Βύρρα

© Σοφία Δημοπούλου, 2019
© Φωτογραφιών εξωφύλλου: Mikhail Pogosov, Jirawat chaiwong,
Ensuper/Shutterstock Library of Congress
© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2019

Πρώτη έκδοση: Φεβρουάριος 2019

Έντυπη έκδοση ISBN 978-618-01-2794-2
Ηλεκτρονική έκδοση ISBN 978-618-01-2795-9

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδειάς του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.

Έδρα: Τατοίου 121, 144 52 Μεταμόρφωση
Βιβλιοπωλείο: Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα
Τηλ.: 2102804800 • fax: 2102819550 • e-mail: info@psychogios.gr
www.psychogios.gr • <http://blog.psychogios.gr>

PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.

Head Office: 121, Tatoiou Str., 144 52 Metamorfossi, Greece
Bookstore: 13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece
Tel.: 2102804800 • fax: 2102819550 • e-mail: info@psychogios.gr
www.psychogios.gr • <http://blog.psychogios.gr>

ΣΟΦΙΑ ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ

ΠΩΣ ΥΦΑΙΝΕΤΑΙ Ο ΧΡΟΝΟΣ

ΑΛΛΑ ΕΡΓΑ ΤΗΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ

Lapis lazuli, η πέτρα που λείπει, Εκδόσεις Ιωλκός, 2012

Άλμα θα πει ψυχή, Εκδόσεις Ωκεανός, 2013

Σε σωστή ώρα νυχτώνει, Εκδόσεις Μεταίχμιο, 2014

Η ζωή απέναντι, Εκδόσεις Μεταίχμιο, 2016

*Στη Ρένα.
Ζήσαμε πολλά μαζί,
έχουμε ακόμα άλλα τόσα...*

«Ζηλωταί του βαρβαρικού ήθους της Πατρίδος μου μη συγχυσθήτε! Αλλά τι λέγω μη συγχυσθήτε, αλλοίμονον! Σείς εγινήκατε θηρία από τον θυμόν σας. Εγώ συγχωρώ εις τας κόρας πολλά γράμματα. Εγώ διορίζω εις αυτάς τας ίδιαις την ελευθερίαν εις το να ευγαίνουν από το σπίτι, όθεν εγώ εις τα μάτια σας φαίνομαι εν τέρας της φύσεως, δεν με μέλλει. Το ήθος είναι βάρβαρον, τυραννικόν. Εγώ μισώ, βδελύττωμαι, ονειδίζω όλα τα βαρβαρικά, τα τυραννικά πράγματα, μήτε φοβούμαι εκείνους οπού τ' αγαπούν και διαφεντεύουν... Ήθος τυραννικόν, ήθος βάρβαρο εσύ, να με καταδικάζεις αλλ' εγώ εμπαίζω την καταδίκην σου, όχι, όχι, ο θεός δεν μου έδωσε καρδίαν αχρείαν, ούτε συ με τα κλεισίματα σου, με τα φυλακώματα σου ηδυνήθης ποτέ να μου την αχρειώσης, αυτή επιθυμεί πάντοτε τας μεγάλας επιχειρήσεις και είναι πάντοτε έτοιμη να τας αρχίση και να τας τελειώση.»

Ελισάβετ Μουτζάν-Μαρτινέγκου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ	13
Το διατηρητέο	17
Της ζωής το Ζ.....	25
Μετάξι και κάμποτο	43
Τον φόβο να φοβάσαι.....	69
ΣΕΠΙΑ – Μεταξύ Θησείου και Ψυρρή.....	79
ΣΕΠΙΑ – Το ζύγι.....	105
Λίγο απ' όλα.....	127
ΣΕΠΙΑ – Αντζάρδο	153
Η χάρη του χρόνου	169
ΣΕΠΙΑ – Λιμάνια των καημών και των πόθων	187
Επιστροφή	215
Το πόμολο.....	235
San Giacomo.....	271
Η φωτογραφία.....	299
Καρτ βιζίτ.....	313
Γλυκιά κοπεγγάγη με πικρό νερό	335
Δυο ονόματα, δυο ζωές.....	349
Εδώ όλα βαίνουν ηρέμως... ..	355
Ασφόδελοι	379
Rewind	393
ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΗΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ	401
ΠΗΓΕΣ	403

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Παιδί αναρωτιόμουν αν τελειώνει ποτέ ο χρόνος, αν η αλυσιδίδα από ώρες, μέρες, μήνες, χρόνια σώνεται ποτέ. Η μυθολογία μου είχε δώσει μια απάντηση, δε μου αρκούσε όμως. Ο χρόνος είναι ο Κρόνος, ένας θεός που γεννάει παιδιά και τα τρώει. Μεταβάλλοντας την ύπαρξη σε ανυπαρξία, μεταβάλλει διαρκώς το παρόν σε παρελθόν, το μέλλον σε παρόν. Ότι ζήσαμε δε γυρίζει πίσω. Ότι ο Κρόνος καταβρόχθισε χάνεται από προσώπου γης. Η απάντηση δε μου είχε φανεί ποτέ ικανοποιητική. Η ερώτηση παρέμενε στο νου μου: Και το παρελθόν τι γίνεται; Επιστρέφει κάποτε;

Τώρα πια που το παρελθόν είναι περισσότερο από το μέλλον μου, έχω μια πιο λογική απάντηση. Το παρελθόν επιστρέφει για να μας δείξει τα λάθη μας, να μας θυμίσει τα σωστά που έγιναν και πού μας οδήγησαν, να μας δώσει δύναμη και ελπίδα πως ό,τι ζούμε το έχουμε βιώσει και πάλι και ίσως και άλλες φορές να το βρούμε μπροστά μας.

Η ιστορία αυτού του βιβλίου ξετυλίγεται σε τρεις χρόνους. Ο τρέχων χρόνος, τον οποίο θεωρώ παρόν για την ιστορία μου,

είναι η περίοδος από το 1894 ως το 1897. Η παλαιότερη περίοδος, όσα προηγήθηκαν πριν φτάσουμε στο παρόν της ιστορίας μας, είναι το παρελθόν για την αφήγηση και εκτυλίσσονται κάτω από τον υπότιτλο *Σέπια*. Τα γεγονότα του 2015-2017 εντάσσονται σε μια τρίτη περίοδο, στη σύγχρονη εποχή. Αυτό είναι το μέλλον για τους ήρωες της ιστορίας μας, που για τη Νάνα όμως είναι παρόν, όσο για εμάς είναι ήδη παρελθόν. Φρόσω, Αλβέρτος, Νάνα, παρελθόν, παρόν και μέλλον, τρεις χρόνοι, τρία κεντρικά πρόσωπα σε διαρκή συνομιλία.

«Δε γίνεται να μπούμε δυο φορές στο ίδιο ποτάμι», είχε πει ο Ηράκλειτος. Τα νερά που μας βρέχουν κάθε φορά είναι άλλα, η εμπειρία μας αλλάζει τα νερά, κάποτε αλλάζει ακόμα και αυτή την ίδια τη ροή τους. Παρελθόν, παρόν και μέλλον λοιπόν σε έναν αέναο χορό, να εισχωρεί το ένα στο άλλο, να διαδέχεται το ένα το άλλο σε μια ατέρμονη κυκλική ροή που διαρκώς μεταβάλλεται και συνάμα μεταβάλλει κι εμάς. Σ' αυτό το γίνεσθαι της αδιάκοπης χρονικής ροής οι άνθρωποι βιώνουμε τη ζωή εμπειρικά, περνώντας από την ανυπαρξία στην ύπαρξη και πάλι στην ανυπαρξία, αδιάλειπτα, άχρονα, δίχως να μπορούμε να διακρίνουμε τα όρια της χρονικής αλυσίδας.

Πώς υφαίνεται ο χρόνος; Ίσως ό,τι νομίζουμε παρελθόν ή μέλλον να είναι κομμάτι από το παρόν κάποιου όντος που θα μπορούσε να σταθεί έξω από τον δικό μας χρόνο και τον δικό μας συμπαντικό χώρο και να μας παρατηρεί. Πιθανόν να μη μάθουμε ποτέ αν στ' αλήθεια ο χρόνος ακολουθεί την ευθεία που εμείς πιστεύουμε πως ακολουθεί ή κάνει κύκλους πάνω απ' το κεφάλι μας. Ετούτο το άχρονο χαλί, που είναι η ζωή των αν-

θρώπων, είναι η μοίρα μας και χρέος μας είναι να βάλουμε, καθένας με τον τρόπο του, τη μικρή του βελονιά. Το ίδιο θα αποπειραθούν να κάνουν και οι ήρωες του βιβλίου.

Όπως κι αν υφαίνεται εντέλει ο χρόνος, πρέπει να υφαίνεται κρουστά από τις εμπειρίες και τις ιδέες των ανθρώπων. Γιατί όπως λέει και ο Χρήστος Γιανναράς: «Ο κόσμος είναι το γίγνεσθαι μιας ελευθερίας, όχι η τυφλή διαδικασία μιας άλογης αναγκαιότητας ή τυχαιότητας».

Το διατηρητέο

Απρίλιος 2015

«Ως τότε ο χρόνος τής παρουσιαζόταν με τη μορφή του παρόντος που προχωράει και καταβροχθίζει το μέλλον φοβόταν την ταχύτητά του (όταν περιμένε κάτι οδνηηρό) ή δυσανασχετούσε με τη βραδύτητά του (όταν περιμένε κάτι ωραίο)».

Μίλαν Κούντερα, *Η άγνοια*,
μτφρ. Γιάννης Η. Χάρης

Δεν ήταν κλειδωμένα. Μονάχα μια αλυσίδα, βαριά και σκουριασμένη, προστάτευε υποτυπωδώς την είσοδο, αγκαλιάζοντας χαλαρά τα μεταλλικά της ρόπτρα. Στην ουσία, ήταν εκεί μόνο ως υπενθύμιση πως ο χώρος ήταν ιδιωτικός, κληροδότημα ενός μακρινού παρελθόντος.

Η Νάνα έπιασε τις άκρες και χώρισε με μια κίνηση τους δυο κρίκους που αναπαύονταν, άγνωστο για πόσο καιρό, ο ένας μέσα στον άλλο, σαν χέρια ερωτευμένων. Άφησε την αλυσίδα να πέσει στα πόδια της. Η πόρτα έτριξε χαρμόсуνα. Η κοπέ-

λα πήρε μια ρηχή ανάσα. Η μυρωδιά της μούχλας τής μπούκωσε τα πνευμόνια καθώς προσπαθούσε να μπει στο εσωτερικό του παλιού σπιτιού.

Έμεινε να κοιτά εκστατική. Ούτε στα πιο παράλογα όνειρά της δεν μπορούσε να πιστέψει πως είχε κληρονομήσει εκείνο το αρχοντικό. Πάλι καλά που το γραφείο όπου δούλευε αναλάμβανε τέτοια έργα αναπαλαίωσης διατηρητέων, διαφορετικά δε θα 'ξερε τι να κάνει μ' αυτό.

Πολλή δουλειά, σίγουρα θα χρειαστεί πάρα πολλή δουλειά. Και βέβαια πολλά χρήματα, σκέφτηκε όσο προσπαθούσε να ισορροπήσει πάνω σε έναν μικρό σωρό από ξύλα που κάποιος στο παρελθόν είχε στοιβάξει με την πρόθεση να ανάψει φωτιά. Ευτυχώς για τα ζωγραφιστά ταβάνια και τα σκαλιστά κιγκλιδώματα, που ακόμα κοσμούσαν την παλιά σκάλα, μάλλον το είχε μετανιώσει. Το σπίτι φαινόταν χρόνια εγκαταλειμμένο.

Στάθηκε στο μέσο του κεντρικού δωματίου του ισογείου, που πρέπει να ήταν κάποτε το σαλόνι. Το φως έμπαινε με ένταση από τα θολά τζαμιλίκια, τονίζοντας κάθε μόριο σκόνης που στροβιλιζόταν μπροστά στα μάτια της.

Έριξε μια γρήγορη ματιά, έχοντας ήδη πεισθεί πως θα χρειάζονταν πολλές επισκέψεις προκειμένου να αποτυπωθεί σωστά το κτίριο και να γίνει η μελέτη αποκατάστασής του. Το αρχιτεκτονικό γραφείο στο οποίο δούλευε τα τελευταία δύο χρόνια χειριζόταν αποκλειστικά τέτοιου είδους αναπαλαιώσεις. Ένωθε –και ασφαλώς ήταν– πολύ τυχερή που είχε βρει εκείνη τη δουλειά. Έπειτα, τα παλιά κτίρια τη μάγευαν. Λες και της μετέδιδαν λίγη από τη δόξα και την ιστορία τους. Ήταν γι' αυτή μια ευκαιρία να ψηλαφήσει το μακρινό παρελθόν τους. Κάθε φορά που ανέθεταν στην ομάδα της μια και-

νούργια μελέτη αποκατάστασης, ένιωθε πως η ζωή της έμπαινε σε μια νέα τροχιά. Ξεχνούσε όλα της τα προβλήματα και καταπιανόταν με εκείνα του κτιρίου. Σαν χειρουργός που έχει αποστολή να σώσει τον ασθενή του από βέβαιο θάνατο. Και να τώρα που ήταν μέσα σε ένα τέτοιο παλιό αρχοντικό, και μάλιστα δικό της, κληροδότημα από τη γιαγιά της, που το είχε κληρονομήσει από τη μάνα της, που... Καθόλου δεν την ένοιαζε η ιστορία του σπιτιού εκείνη τη στιγμή. Το μόνο που ήξερε ήταν πως η γιαγιά της είχε αφήσει το σπίτι στη διαθήκη της, μάλλον γνωρίζοντας πως θα του φερθεί με αγάπη και επισημονικό ενδιαφέρον που αρμόζει σε ένα κτίριο με τέτοια ηλικία και ιστορία. Και να 'θελε, δε θα μπορούσε να κάνει αλλιώς η Νάνα. Ένα διατηρητέο κτίριο είναι υπόθεση όχι μόνο του ιδιοκτήτη αλλά και της Πολιτείας, ώστε να βοηθήσει στην αποκατάστασή του.

Ευτυχώς που ο ανοιξιάτικος ήλιος ήταν σπάταλος. Το φως της πρόσφερε ενέργεια και τη βοηθούσε να δει τις λεπτομέρειες. Θα επέστρεφε σύντομα με όλο τον εξοπλισμό της: χαρτιά, μολύβια, γόμα, φωτογραφική μηχανή, καφέ, νερό και βέβαια το τρανζιστοράκι της, αυτό που θα κρατούσε παρέα στην ίδια και στους δυο συναδέλφους που θα την πλαισιώναν. Παλιομοδίτικο, αλλά με σταθερή αξία, απομεινάρι της νεότητας της μητέρας της.

Έμεινε για λίγο ακίνητη, αναπνέοντας αργά τον σκονισμένο αέρα. Ούτε η ίδια η μητέρα της δε γνώριζε την ύπαρξη αυτού του σπιτιού. Όταν ανοίχτηκε η διαθήκη της γιαγιάς, δεν πίστευαν στ' αυτιά τους. Ένα αρχοντικό τόσο παλιό δεν ήταν μικρή τύχη. Τι στην ευχή όμως την έπιασε και ήρθε κυριακάτικα εδώ, παρόλο που είχε υποσχεθεί στη μητέρα της και στον

Πάνο να πάνε μαζί την επομένη; Επαγγελματική διαστροφή ή ακατανίκητη περιέργεια να δει το σπίτι; Σκέφτηκε πως μάλλον ήθελε να απομακρύνει το μυαλό της από τον χθεσινό της καβγά με τον Πάνο, τον από τριετίας αγαπημένο της. Καλύτερα να απασχολούσε τη σκέψη της με κάτι χρήσιμο παρά μ' εκείνον. Εξάλλου δεν κληρονομεί κάποιος σπίτια κάθε μέρα! Ένωθε θυμωμένη, αλλά δε θα το σκεφτόταν τη συγκεκριμένη στιγμή. Και, κυρίως, δε θα σκεφτόταν καθόλου –το είχε υποσχεθεί στον εαυτό της– το αποτέλεσμα του τεστ εγκυμοσύνης που είχε κάνει μόλις μία ώρα πριν. Εκείνη την Κυριακή είχε επιλέξει να ασχοληθεί με αυτό το σπίτι, το χτισμένο προς το τέλος του 19ου αιώνα, που τώρα πια ανήκε σ' εκείνη. Όλα τα άλλα τα κρατούσε με κόπο μακριά από τη σκέψη της.

Γύρισε το βλέμμα της στο άδειο δωμάτιο. Παλιά οσμή, νοτισμένος αέρας, σκόνη αρχαία όσο η Ιστορία. Με όλες τις αισθήσεις της αντιλαμβανόταν τον χρόνο που είχε αργάσει την ύλη. Δουλειά της ήταν να τη ζωντανέψει. Σχεδόν να την αναγκάσει να ζήσει εκ νέου, δίνοντάς της μια δεύτερη ευκαιρία. Απέναντι ο άδειος τοίχος. Λευκός κάποτε, τώρα μπεζ υποκίτρινο, το χρώμα της εγκατάλειψης. Εκείνη ακόμα λευκό προσπαθούσε να τον δει. Το χρώμα, ή μάλλον η απουσία του χρώματος, τη ζάλιζε. Δεν άντεχε να εστιάζει αρκετή ώρα στην άδεια επιφάνεια. Το φως αντανakλούσε δυναμικά πάνω της. Όμως δεν ήταν ολότελα λευκή, ούτε ολότελα μπεζ. Ένα μικρό κομμάτι καταμεσής του τοίχου έδειχνε ξεβαμμένο, αφήνοντας να φανεί ένα υπόστρωμα καφέ, λες και η μπογιά είχε πέσει λειψή σ' εκείνο το σημείο.

Πλησίασε πιο κοντά. Τώρα ξεχώριζε ένα μικρό σημάδι στο ανοιχτόχρωμο φόντο, κάτι σαν λεκές. Τον έβλεπε με το νύχι. Ο

λεκές μεγάλωσε. Έκανε μερικά βήματα προς τα πίσω. Ο λεκές έγινε πιο ευδιάκριτος. Ένα μικρό καφετί σημάδι πάνω στο λευκό. Βάλθηκε να το ξύνει με το κλειδί της σχεδόν με εμμονή. Αποκαλύφθηκε μια μικρή ξύλινη επιφάνεια, σαν κάποιος να είχε κλείσει μ' αυτό μια τρύπα. Έψαξε γύρω της για κάτι αιχμηρό. Ένα απομεινάρι σκουριασμένου μεντεσέ που βρέθηκε στα πόδια της τη βοήθησε να αποκαλύψει τα όρια της ξύλινης επιφάνειας. Δεν ήταν μεγάλη· είχε διαστάσεις μιας κόλλας χαρτιού από μικρό τετράδιο, όσο οι δυο παλάμες της βαλμένες η μια δίπλα στην άλλη. Ενστικτωδώς το χτύπησε με το χέρι. Της αντιγύρισε ο κούφιος ήχος του κενού. Κάνοντας το ξύλο μογγλό, τράβηξε το καπάκι προς τα έξω. Μια μικρή κρύπτη ενσωματωμένη στον πέτρινο τοίχο έχασκε τώρα ανοιχτή μπροστά στα μάτια της. Ποιος ξέρει πόσα χρόνια είχε να εκτεθεί στο φως το εσωτερικό της. Ήταν άδεια, τουλάχιστον στο κομμάτι που φωτιζόταν τώρα από τις αχτίδες του ήλιου. Της φάνηκε όμως πως η οπή εκτεινόταν κι άλλο προς τα δεξιά, καθώς μερικές πέτρες από το πλάι φαίνονταν πως είχαν μετακινηθεί με την επιμονή και την επιμέλεια μάλλον κάποιου που ήθελε κάτι να κρύψει. Σκέφτηκε να βάλει το χέρι στο άνοιγμα, αλλά το μετάνιωσε. Η ενήλικη λογική της της θύμιζε περιστατικά κατά τα οποία πεινασμένοι ποντικοί ή βλαβερά ζωύφια είχαν κάμποσες φορές ροκανίσει αδιάκριτα δάχτυλα. Δεν ήθελε να θυσιάσει κανένα μέλος του σώματός της για κάτι που έτσι κι αλλιώς, στη φάση των επισκευών αργότερα, θα μπορούσαν να το βρουν με ασφάλεια.

Τίναξε τις παλάμες της από τον κολλημένο ασβέστη, έβηξε από αντίδραση των πνευμόνων της στην παραμονή στο ρυπαρό περιβάλλον και γύρισε την πλάτη να φύγει. Στον νου της

ήρθε και πάλι ο καβγάς με τον Πάνο. Ένωσε τον θυμό της να ανεβαίνει εξαχνωμένος προς τα πάνω, στο ύψος της μύτης της. Σχεδόν της έφραξε την αναπνοή. Ήθελε να ουρλιάξει από τη δόνηση στην οποία είχε συντονιστεί το νευρικό της σύστημα. Αντ' αυτού, επέστρεψε στην αυτοσχέδια θυρίδα που έχασκε ακόμα ανοιχτή κι έβαλε το χέρι της στο πλαϊνό άνοιγμα, προσπερνώντας τον φόβο της και τη λογική της. Έπιασε κάτι σκληρό, σαν χοντρό ύφασμα. Έμοιαζε με κομμάτι από τσουβάλι. Τράβηξε έξω το χέρι και έβγαλε ένα μικρό καμποτένιο πουγκί, το οποίο ήταν δεμένο με κόμπο, δίχως σχοινί ή κορδέλα. Όσο το πασπάτευε, τόσο βεβαιωνόταν πως το περιεχόμενο ήταν από χαρτί. Το άνοιξε και βρήκε ένα χοντρό ρολό από χειρογράφα, τυλιγμένα το ένα μέσα στο άλλο.

«Ε, δεν είμαστε με τα καλά μας!» Προσπάθησε να ξετυλίξει το ρολό κι εκείνο αντιστάθηκε, κλείνοντας σχεδόν αυτόματα τα μυστικά του στο πρότερο σκοτάδι τους. Η Νάνα φοβήθηκε να ζορίσει περισσότερο το χαρτί. Μονάχα την πάνω πάνω φράση κατάφερε να διακρίνει: «Χρόνε μου αγαπημένε...». Παράξενη προσφώνηση, πρώτη φορά συναντούσε αυτή τη φράση. Σκέφτηκε πως μάλλον επρόκειτο για κάποιου τύπου ημερολόγιο και ρίγησε από την προοπτική να έχει ανακαλύψει προσωπικά μυστικά. Η ιδέα την τρώαζε, ποτέ δεν είχε επιθυμήσει να μπει στα χωράφια μιας ξένης ζωής, όσο αθώας κι αν ήταν. Ποτέ δεν είχε φανταστεί πως θα μπορούσε να της συμβεί κάτι που μόνο σε παραμύθια και ιστορίες φανταστικές είχε συναντήσει. Δεν ήξερε αν ένιωθε τυχερή, αφού είχε αξιωθεί κάτι τέτοιο, ή άτυχη, καθώς έπρεπε να το παραδώσει κάπου –αλήθεια πού άραγε;–, μια έγνοια παραπάνω για εκείνη.

Αποφάσισε να πάρει τα χαρτιά στο σπίτι κι έπειτα θα έβλε-

πε πού θα τα παρέδιδε. Αρκετά είχε απασχολήσει μ' αυτά το μυαλό της. Τίποτα κοριτσιόστικες σαχλαμάρες σκέφτηκε πως θα ήταν. Φύσηξε το ρολό να φύγει η παραπανίσια σκόνη κι έπειτα το έβαλε προσεκτικά στην πλαϊνή θήκη της τσάντας της.

Έφυγε αφήνοντας ανοιχτά. Περισσότερο το αλυσόδεμα της πόρτας, αφού την επομένη θα επέστρεφε με τους συναδέλφους της για να ξεκινήσουν τις διαδικασίες αποτύπωσης και καταγραφής των εργασιών. Κατέβηκε τα πέντε σκαλιά που τη χώριζαν από το έδαφος μα κάτι την έκανε να γυρίσει και να κοιτάξει πίσω. Το σπίτι, λουσμένο στο φως του Απριλίου, σχεδόν της χαμογελούσε. Έμεινε για λίγο να το παρατηρεί. Τα τέσσερα παράθυρα της πρόσοψης δεν είχαν παντζούρια. Μονάχα τα κασώματα και μερικοί ξεχαρβαλωμένοι μεντεσέδες μαρτυρούσαν πως κάποτε υπήρχαν εξώφυλλα που κάποιος τα έκλεινε τα βράδια με σπουδή. Η Νάνα σχημάτισε με τον νου της τη φιγούρα μιας νέας γυναίκας ντυμένης με ένα λεπτό γαλαζωπό φόρεμα να ανοίγει το τζάμι, να τεντώνει το λεπτό της χέρι και να κλείνει τα παντζούρια με θόρυβο. Γιατί γαλαζωπό; Και γιατί γυναίκα; Καλά την έλεγε η γιαγιά της αλαφροϊσκιωτη. Ανοιγόκλεισε τα μάτια της μερικές φορές για να διώξει την εικόνα που σχηματίστηκε θαρρείς ολοζώντανη μπροστά της. Το σπίτι έστεκε σιωπηλό, κρατώντας τα μυστικά του. Το ένιωθε πρόθυμο να της τα αποκαλύψει. Η ίδια ένιωθε πως είχε παραβιάσει κάτι πολύ ιδιωτικό. Βαρύ της φαινόταν εκείνο το χάρτινο ρολό στην τσάντα της. Πόσο να ζύγιζε άραγε η ιστορία που περιέκλειε; Πόσα δράματα ανθρώπινων συναισθημάτων; Μα ίσως πάλι να ήταν κάτι ασήμαντο, παλιά τεφτέρια, ας πούμε, πράγματα δίχως αξία. Όπως και να ήταν, κουβαλούσαν τη σκόνη του χρόνου κι αυτό τα έκανε πολύτιμα για τη Νάνα. Ήξερε

πως η προσεκτική τους ανάγνωση μπορούσε να την παρασύρει στη δίνη μιας ξένης εποχής. Το είχε ανάγκη εκείνο το ταξίδι. Ίσως γιατί το παρόν τη στένευε. Αφορμή ζητούσε να αποδράσει.

Η Νάνα, μια αρχιτεκτόνισσα που πάσχει από κρίσεις πανικού, βρίσκεται σε μια κρίσιμη καμπή της ζωής της, όπου καλείται να πάρει κάποιες σημαντικές αποφάσεις, όπως το να κρατήσει το παιδί που κυοφορεί. Σε μια αναπαλαίωση του αρχοντικού της οικογένειας του Ιωάννη Αντωνόπουλου στην Καλλιθέα, ανακαλύπτει ένα παλιό χειρόγραφο μέσα από το οποίο μαθαίνει πολλά για την ιστορία της οικογένειας, που εντέλει συνδέεται με την ιστορία και της δικής της.

Μέσα από το χειρόγραφο μαθαίνει επίσης και για την ιστορία της Ανθής Γεραμάκη, που, λόγω των προκαταλήψεων της κοινωνίας του τέλους του 19ου αιώνα, αναγκάζεται να στερηθεί το βασικό δικαίωμά της ως γυναίκας, τη μητρότητα, και να αλλάξει ακόμα και την ταυτότητά της. Η τέχνη της –είναι πολύ καλή υφάντρα– και το πείσμα της για ζωή θα τη βοηθήσουν να ξαναβρεί τα κομμάτια του εαυτού της. Η Νάνα θα εμπλακεί συναισθηματικά με την ιστορία της Ανθής και αυτή η εμπλοκή θα τη μεταμορφώσει.

Γύρω από τους κεντρικούς ήρωες, τα ιστορικά πρόσωπα –η Ελληνίδα ζωγράφος Σοφία Λασκαρίδου, ο «καταραμένος» ποιητής Περικλής Γιαννόπουλος, ο Εμμανουήλ Ροΐδης, ο Θεόδωρος Δηλιγιάννης, ο Χαρίλαος Τρικούπης– και τα ιστορικά γεγονότα συμπορεύονται με τα φανταστικά και τα καθορίζουν.

Πώς υφαίνεται ο χρόνος; Με λάθη, με πάθη, με αγώνα, με διαψεύσεις, με οράματα, κάποτε με απελπισία, άλλοτε με ελπίδα και πίστη. Κάποιες φορές με αίμα και δάκρυα. Και όλα μαζί υφαίνουν τον κρουστό ιστό της άχρονης ζωής μας.

Εκδόσεις **ΨΥΧΟΓΙΟΣ**

www.psychogios.gr

ISBN: 978-618-01-2794-2

9 786180 127942

ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ: 22216

Ε Σ Ε Ι Σ Κ Ι Ε Μ Ε Ι Σ Π Α Ν Τ Α Σ ' Ε Π Α Φ Η